

Pierluigi Cameroni

S kolesom v nebesa

Artemij Zatti, salezijanec brat

Prevedel
Andrej Turk

salve

UVOD

V kroniki salezijanskega zavoda v Viedmi lahko najdemo podatek, da je 15. marca 1951 zjutraj zvon kot po običaju naznanil odhod salezijanca brata Artemija Zattija v nebesa, zraven pa preroške besede: »En sobrat manj v hiši in en svetnik več v nebesih.«

Pričujoča publikacija, ki je izšla ob kanonizaciji Artemija Zattija, povzema temeljne etape človeškega in duhovnega življenja novega svetnika, predstavlja pa nam tudi številna pričevanja o svetosti tega brata in milostnih darovih, ki nam jih je Gospod podaril po njem. Sveti Artemij je polno živel v družinskem duhu, značilnem za salezijansko karizmo, in bil zgled sobrata v svoji redovni skupnosti. Predvsem pa je bil blizu ubogim, bolnim in vsem drugim, ki jih je srečal na svoji poti.

Glede biografskih podatkov sem se navdihoval po *Positio super virtutibus*¹ in zlasti po Zattijevem življenjepis, ki ga je napisal Luigi Fiora, takratni vrhovni postulater.² Pri tem sem v kronološkemu zaporedju predstavil posamezna obdobja življenja Artemija Zattija: otroštvo in zgodnjo mladost v italijanskem Boretu; izselitev družine v Argentino in bivanje v mestu Bahía Blanca; njegov salezijanski aspirantat v Bernalu; bolezen in premestitev v Viedmo, ki je postala njegova srčna domovina; redovniško formacijo in poklic salezijanca brata; njegovo štiridesetletno poslanstvo, najprej v viedemski Bolnišnici svetega Jožefa, po njenem porušenju pa v *Quinta San Isidro* na obrobju mesta, kamor je preselil svoje bolnike v nekdanjo *Scuola Agraria San Isidro* [Kmetijska šola svetega

Izidorja] njegovo zadnja leta in smrt, ki jo je doživel kot srečanje z Gospodom življenja.

Ob navajanju omenjenih biografskih podatkov poudarjam Zattijevo junaško uresničevanje kreposti po očiščujočem in preobražajočem delovanju Svetega Duha, ki je začetnik vsake svetosti. Sveti Artemij Zatti je lahko naš zgled, priprošnjik in spremljevalec v krščanskem življenju, ker je blizu vsem. Njegova zgodba nam ga prikazuje kot nekoga, ki je izkusil vso težo vsakdanjega življenja z vsemi vzponi in padci, uspehi in neuspehi. Dovolj je, če omenimo njegovo ločitev od ljubljene domovine in izselitev v Argentino, bolezen tuberkuloze, ki je kot orkan opustošila njegovo mlado življenje in mu razblinila sanje o duhovništvu ter druge obete za prihodnost, ali porušenje bolnišnice, ki jo je dolga leta gradil z neštetimi žrtvami in je postala svetišče Božje usmiljene ljubezni. A kljub vsem udarcem je Zatti v Gospodu vedno našel moč, da se je ponovno postavil na noge in nadaljeval svojo pot.

Pričevanje Artemija Zattija nas razsvetljuje in privlači. Je pa tudi izziv kot živ primer »Božje besede«, ki se je utelesila v zgodovini in nam postala blizu. Življenje je sprejemal kot dar in ga tudi sam velikodušno daroval drugim, pri tem pa s preudarnostjo in z neomajnim zaupanjem v Božjo previdnost premagoval najrazličnejše težave. Zapustil nam je zgled vere, upanja in ljubezni, ki tudi nas kliče k pogumnemu varovanju in krepitvi pristnih človeških in krščanskih vrednot.

Koristno je spoznati in vrednotiti zgodovinske kraje, kjer je Artemij živel in dozoreval na svoji poti svetosti: najprej v krščanskih skupnostih italijanske Borette, nato pa v argentinskih mestih Bahía Blanca in Viedma, kjer je z velikim misijonarskim žarom preživel večino svojega življenja. V njih se je namreč razvila njegova krstna milost, vera in kreposti.

Tako kot se je Božja Beseda utelesila v določenem času in naselila na določenem kraju, se tudi svetost vsakega kristjana ne uresničuje na kakem zunajzemeljskem področju, ampak v konkretnih zgodovinskih, krajevnih in časovnih okoliščinah, kjer je poklican živeti. Kraji, kjer je živel Artemij, nas

opozarjajo na dejstvo, da je milost nekaj utelešenega; samo s poznanjem in vrednotenjem pomena in dinamike krajevne stvarnosti lahko učinkovito prispevamo k širjenju Kristusovega evangelija.

V »priliki« življenja Artemija Zattija se nas najprej dotakne njegova izkušnja Božje brezpogojne in zastonjske ljubezni. Na prvem mestu niso dela, ki jih je opravljal, temveč čudenje ob odkritju, da je ljubljen, in vera v to previdnostno ljubezen v vseh življenjskih obdobjih.

Iz te živete gotovosti izhaja njegovo popolno darovanje bližnjemu iz ljubezni do Boga. Božja ljubezen, ki jo je doživljal, je korenito preobrazila njegovo življenje, mu razširila srce in ga napravila ljubečega. Ker se je čutil ljubljenega in sposobnega ljubiti – in bil prežet z Duhom svetosti in ljubezni, ki ozdravlja in preoblikuje –, je že kot deček izkazoval ljubezen bratom in sestram, ki jih je srečeval v raznih razmerah:

- že kot mladostnik, ko je v Italiji okušal revščino in trdo delal, je postavil temelje za krepostno krščansko življenje in pokazal prva znamenja svoje velikodušne dobrotljivosti;
- po izselitvi z družino v Argentino je navkljub pretežno nemoralnemu, protikrščanskemu okolju ohranil in še poglobil svojo vero; po srečanju s salezijanci in duhovnem vodstvu Carla Cavallija je v sebi prepoznal klic k salezijanskemu življenju; v ta namen je pri dvajsetih letih ponižno sprejel vrnitev v šolske klopi z dvanajstletnimi fanti;
- nesebično je negoval duhovnika, ki je bolehal za tuberkulozo, in se je od njega tudi sam nalezil; kljub temu ni niti z besedo izrazil pritožbe ali obtožbe, ampak je bolezen sprejemal kot čas preizkušnje in očiščevanja, njene posledice pa prenašal s potrpežljivostjo in vedrino;
- po čudežnem ozdravljenju na priprošnjo Marije Pomočnice je spolnil obljubo, da bo svoje življenje posvetil bolnikom in ubogim; kot posvečeni salezijanec brat je začel to poslanstvo opravljati z evangeljsko korenitostjo in salezijanskim veseljem;

– običajna vsakdanja opravila je opravljal z neobičajno vne-
mo ter se zvesto in zgledno držal redovniškega življenja v
veselem bratstvu; požrtvovalno ob vsakem času in z vso
ponižnostjo je služil bolnikom in ubogim; nenehno se je
bojeval proti revščini ter z globokim zaupanjem v Bož-
jo previdnost iskal sredstva in dobrotnike za poravnavo
dolgov; na pomoč je priskočil vsem, ki so ga za to prosili,
sprejemal je vse, brez izjeme; vse težave in tudi osebne za-
držke je premagoval z vedrim optimizmom, ki ga je pre-
našal na vse, ki so se mu približali.

Tako je Artemij Zatti enainsedemdeset let živel pred Bo-
gom in ljudmi. Njegovo življenje, ki ga je z veseljem in zve-
stobo sprejemal vse do konca, je živo pričevanje, da je svetost
dostopna in dosegljiva vsem, kot sta učila tudi sveti Frančišek
Saleški in don Bosko. Svetost zanj ni bila nekaj abstraktnega
in ločenega od vsakdanjega življenja, ampak jo je uresničeval
v svoji vsakdanjosti: na bolnišničnih oddelkih, med kolesar-
jenjem po ulicah Viedme, v »porodnih bolečinah« konkre-
tnega življenja, ko se je odzival na zahteve in potrebe vseh
vrst. Vsakdanjost je živel v duhu služenja, z ljubeznijo in brez
vpitja. Nikoli si ni ničesar prisvajal, ampak je vse z veseljem
razdajal. Z navdušenjem je objel poklic salezijanca brata in
tako postal sijoč Gospodov odsev.

Pierluigi Cameroni SDB
VRHOVNI POSTULATOR

I.

NEPOZABNI BORETTO (1880–1897)

Dobri ljudje, pridni delavci in zgledni kristjani

Artemij Zatti se je rodil 12. oktobra 1880 v Boretu, mestecu v pokrajini Reggio Emilia, ki je leta 1860 dobilo občinsko avtonomijo. Mesto je spadalo v območje, znano kot *Bassa Padana*, in se je raztezalo ob desnem bregu reke Pad. V času Artemijevega otroštva je imel Boretto okoli 4.000 prebivalcev, ki so bili razpršeni po raznih zaselkih okoli mestnega središča. Prebivalstvo se je pretežno ukvarjalo z obdelovanjem zemlje, ki je bila zelo rodovitna. Na njej so uspevale razne žitarice, drugo pa so bili travniki. Pravih veleposesti ni bilo, ampak majhna in srednje velika posestva, ki so jih obdelovali bodisi lastniki ali pa so bila dana v najem podložnikom in dninarjem. Poleg kmetovanja so se ljudje preživljali tudi z ribolovom ali prevozom na reki Pad. Čeprav večina mestnega prebivalstva ni bila bogata, je uživala skromno, a zadostno blagostanje. V slabšem položaju so bile družine kmetov dninarjev in kolonov, nekaj pa jih je trpelo tudi pravo pomanjkanje. Kljub temu da se je mesto Boretto razprostiralo v pokrajini Emiliji, kjer so delovala razna politična in družbena gibanja, je bilo življenje v njem dokaj mirno, s preudarno civilno upravo in brez strankarskih bojev. Tudi z verskega vidika je bilo prebivalstvo Boretta v privilegiranem položaju, saj je bilo zelo pobožno in navezano na svoje duhovnike. Bazilika, posvečena svetemu Marku Evangelistu - morda zaradi povezave Boretta z Benetkami prek rečnega prometa, je zasedala osrednji del mesta. Vsak zaselek je imel svojo cerkvico ali kapelo, v kateri so vsaj

ob posebnih priložnostih med letom opravljali bogoslužje.

Ob koncu devetnajstega stoletja pa je tudi Boretto začutil posledice hude gospodarske krize, ki je prizadela večino Italije, in pelagre,¹ ki je razsajala po Padski nižini. Splošno pomanjkanje delovnih mest je med manj premožnimi družinami sprožilo pojav začasnega izseljevanja, medtem ko je bilo trajno izseljevanje, predvsem v države Latinske Amerike, manj izrazito.

Družina Zatti je živela v naselju Santa Croce, na ulici Viazza 99. Bili so podnajemniki hiše lastnika Ferdinanda Bacchija. Takrat je bila v vseh številnih družinah navada, da so starši, ki so obdelovali svojo ali najeto zemljo, nekatere svoje otroke pošiljali kot dninarje delat na druga posestva. Tudi pri Zattijevih je to doletelo Artemija in nekaj drugih bratov in sester. Družina Zatti je bila zelo pobožna, kar je še posebno prišlo do izraza po njeni izselitvi v Argentino. Sodelovanje v življenju krščanske skupnosti, prisrčni odnosi z duhovniki, skupna molitev na domu in redno prejetje zakramentov so bili sadovi zdravega krščanskega življenja, ki se je znalo upreti tudi vplivu nekaterih italijanskih izseljencev, ki je bil daleč od zglednega. Artemij je odraščal v odličnem krščanskem, vaškem in družinskem okolju, ki je zelo pozitivno vplivalo na njegovo človeško in krščansko oblikovanje.

Spomin na Boretto je tudi po preselitvi v Argentino pri Zattijevih vedno ostal živ. Pismo, ki ga je Artemij leta 1947 napisal svojemu tovarišu iz otroštva Vittoriu Bernazzoliju izraža močno domotožje po rodnem kraju. V njem svoje rojake sicer vabi, naj odidejo v Argentino, vendar jih opozarja, naj vedno ostanejo zvesti samemu sebi. Pravi, da »naj bodo dobri ljudje in prizadevni delavci, predvsem pa zgledni kristjani in goreči katoličani.«²

Rezina polente in delo na polju

Artemijeva starša sta bila Luigi Zatti in Albina Vecchi, ki sta se poročila 20. maja 1875 v Boretu. Rodilo se jima je osem

otrok: Pompeo, Ildegarda, Artemij, Eliseo, Teresa, Erminio, Florinda in Delfina. Tretjerojeni Artemij je na svet prijokal 12. oktobra 1880. Še istega dne ga je krstil župnik Genesio Righi s krščanskimi imeni Artemij, Gioachino in Desiderio. Njegova krstna botra sta bila Paolo Vecchi in Luigia Savini. V krstnem listu še ne zasledimo njegovega imena »Maria«, ki ga prvič najdemo v njegovi prošnji za večne zaobljube. Družina je živel v kraju Borgo Santa Croce, nedaleč od reke Pad. Zattijev nečak je povedal naslednje: »Družina je bila revna. Niso imeli svoje hiše in so delali na polju. Artemijevi starši so bili zelo prizemljeni kristjani. Kot zanimivosti iz njihovega vsakdanjega življenja se spominjam, da so na polje odhajali delat bos in s seboj nosili čevlje, ki so jih obuli šele ob vrnitvi.«³

Čeprav so bili Zattijevi revna družina tako kot številne v tistem času, so si prizadevali vsak dan živeti dostojanstveno v zaupanju v Božjo previdnost. Kljub uboštvu so negovali in ohranjali človeško toplino ter bili vedno odprti za življenje. V rojevanju otrok, medsebojni ljubezni in družinskih vezeh so videli nepogrešljive vrednote in pravo šolo človečnosti.

Redovnica Elisa Zatti, Eliseova hči, je poročala še o eni zanimivosti: »Ob štirih zjutraj so se vsi odpravili delat na polje z rezino polente v torbi.«⁴ Niso imeli svoje zemlje, ampak so delali kot dninarji na posestvu Ferdinanda Bacchija. Čeprav niso imeli veliko materialnega premoženja, so živeli globoko krščansko življenje. Preprosta in običajna opravila, kot so udeležba pri nedeljski maši, jutranja in večerna molitev ter blagoslov pred jedjo, so mlademu Artemiju vcepila globoko vero in navado molitve.

Dobra verska vzgoja, ki jo je Artemij prejel kot otrok in mladostnik v Italiji, je postala temelj duhovne naravnosti, ki jo je nato ohranil vse življenje. Zdrave navade in pobožnosti, ki jih je pozneje izkazoval v mestu Bahía Blanca, se niso razvile same po sebi ali po naključju.

V zvezi z Artemijevim italijanskim obdobjem vemo, da ga je 8. septembra 1887 v Boretu birmoval monsinjor Prospero Curti, škof v Guastalli. Globoko pobožna mati ga je vo-

dila na romanja v razna svetišča in ga spodbujala k molitvi rožnega venca. Preprosta, ljudska vzgoja, povezana z običaji družinskega življenja, se je globoko zakoreninila v Artemijeve duhu: iz nje je spontano izhajala vsa njegova vsakdanja krščanska praksa, ki je postala trden temelj za razvoj njegove poznejše duhovnosti.

Živahen in razposajen otrok

O zgodnjem obdobju Artemijevega življenja so se ohranila razna poročila. Augusta Borettini, vdova Artemijevega brata Elisea, se spominja dejstev, ki so jih pripovedovali v družini: »Bil je nemiren in razposajen otrok. Ko je bil še zelo majhen, ga je njegova mati Albina med opravljanjem hišnih del pogosto nosila v naročju. Nekega dne je Artemij materi splezal na ramo, od tam pa ji je po hrbtu zdrsnil na tla in se udaril v glavo. Zaradi močnega udarca mu je glava začela zatekati. Albina je iz strahu pred moževimi očitki sinu nadela kapo, a ji to ni uspelo prikriti. Glava je sinu tako otekla, da je oče, ko se je vrnil z njive, to takoj opazil. Artemiju so dali obkladke in oteklina je na srečo splahnela.«⁵

Od šestega leta starosti, v letih 1886–1889, je Artemij obiskoval osnovno šolo. Seveda je moral tako kot vsi podeželski fantje v tistih časih poleg obiskovanja pouka tudi delati na polju, koliko časa, je bilo odvisno od letnega časa. Ker je bilo v družini treba nahraniti veliko ust, so morali vsi, tudi najmlajši delati po svojih močeh.

»Nekoč je Artemij spremljal očeta pri delu v sadovnjaku. Bil je čas obrezovanja. Oče je s seboj nosil lestev, po kateri se je povzpел na drevesa in lažje dosegel visoke veje. Mali Artemij se je nekoč brez očetove vednosti začel sam povzpenjati po lestvi. S svojimi negotovimi nogicami je dosegel najvišjo letvico. Ko pa je bil na vrhu, ni imel poguma, da bi se spustil navzdol in je začel klicati na pomoč. Njegova brata sta stekla to povedat očetu, ki je takoj pohitel tja. Preudarni Luigi se je zavedal, kakšna nevarnost je grozila Artemiju. Vedel je, da bi

se sin, če bi ga začel oštevati s povzdignjenim glasom, lahko prestrašil in usodno padel z drevesa. Zato ga je ljubeče in pomirjujoče spodbudil, naj se začne počasi spuščati. Deček ga je ubogal in korak za korakom varno dosegel tla. Šele takrat je oče sinu dobro izprašil zadnjo plat, da mu v prihodnje nikoli več ne bi prišlo na misel izpostavljeni se smrti nevarnosti s povzpenjanjem po lestvi.«⁶

Vendar to ni očitno zaleglo, saj se je tudi pozneje plezanje po drevesih zanj slabo končalo. »Neka gospodinja, zelo dobra Benečanka, je otrokom dovolila, da smejo v njenem sadovnjaku jesti sadje z vseh dreves, razen z neke marelice, na kateri so rasli veliki in lepi sadeži, ki jih je želela podariti svojim prijateljem. Kljub prepovedi so se nekega dne med popoldanskim počitkom, ko so otroci počenjali največje lumparije, Artemij in njegove sestrične odločili za rabutanje marelic. On je splezal na drevo in začel trgati najlepše sadeže, ki so jih sestrične spodaj prestrezale v svoje predpasnike. Ko so se že veselile marelične pojedine, se je nenadoma zaslišal pok odlomljene veje in top padec na tla. Bil je tako glasen, da je zbudil gospodinjo, ki je dremala v hiši, trideset metrov stran. Stekla je v sadovnjak in pod drevesom zagledala nezavestnega Artemija. Vsa zaskrbljena je otroka položila v posteljo in ga s kozarcem močnega likerja spravila k zavesti.«⁷ Lestev se je za Artemija izkazala za usodno tudi ob koncu njegovega življenja. Po nekem hudem padcu z lestve so mu odkrili raka, ki je naposled povzročil njegovo smrt.

Omenimo še eno od njegovih »drznih dejanj« oziroma lumparij. Neka družina je za praznovanje nove maše dala na stran lepo melono. Ko pa so jo želeli prinesiti na mizo, je niso več našli, ker sta jo Artemij in njegov prijatelj odnesla in veselo pomazala v posmeh razočaranim gostom.

Čeprav je zaradi trdih in neusmiljenih vremenskih razmer mali Artemij pozimi dobival ozeblino, ga to ni ustavilo, da ne bi sredi zime bos tekel po snegu. Svoje ozeblino je zdravil po načelu »klin se s klinom izbija«!

NA SVOJE KRIŽE
GLEJMO KOT
NA RADOSTI,
NA TRPLJENJE
PA KOT NA
TOLAŽBO.